

comme un mouton ou un chien en laisse ou un poulet dans un poulailler alors qu'ici, je me sens hirondelle, je peux voler où je veux, dire ce que je pense sans être inquiété. **Cela ajoute-t-il quelque chose à ton identité? Est-ce que ce serait une nouvelle identité?** Je dirais que oui parce que c'est à travers ce groupe des Hirondelles que j'ai pu rencontrer d'autres gens avec qui nous avons partagé des expériences et cela m'a aidé à parler de mes problèmes et vice versa. Chacun a déversé ses problèmes et puis nous les avons tous mélangé pour en faire un seul. **C'est-à-dire? C'est-à-dire celui de l'immigré plongé dans un environnement qui n'est pas le sien. Nous sommes tous partis d'un pays avec différents problèmes. Nous ne sommes pas sans savoir qu'ici les immigrants sont perçus d'une certaine manière différente. Vous n'êtes pas chez vous et ne pouvez donc pas faire comme chez vous. D'où le problème du racisme. Moi j'en ai vécu pas mal. Et tous ceux qui sont là, les Hirondelles qui ne sont pas Belges, ont vécu ce même problème d'une manière ou d'une autre.**

(Zwaluw)

Jouw persoonlijke achtergrond van migratie, heeft dat meegespeeld om bij deze groep te blijven? Nee. Omdat ik bij de casting eigenlijk ook niet wist wat het doel van de film was. Ik wist niet wat ze gingen draaien, over wat. Ik denk dat Els dat ook niet voor 100% wist. Bij mij was het in grote rode letters FILM. Ik ben daar als een stier op afgekomen.

Mensen komen en gaan, Els creëert een open sfeer waar mensen zich op hun gemak voelen zonder enige verplichting, behalve mee te werken aan een nog onbestemd artistiek project.

(Els)

Hoe heb je de acteurs geselecteerd? Na de containerauditie, waarbij zo'n 80 mensen werden geselecteerd, hebben we een tweede auditie georganiseerd: 'The Church Tapes'. Ik denk dat we vooral gekozen hebben voor mensen die zeker niet getraind waren, maar die heel puur en natuurlijk overkomen. **Terwijl er toch mensen bijzitten die een acteursopleiding hebben gevolgd? B., Z. en K., maar die hebben dat niet afgewerkt. Voor mij doet dat er niet toe. Diploma's zijn van geen belang. In principe kan Y. zeggen: 'Ik ben de koning van België.' Als hij dat goed speelt kan hij de koning van België zijn. Ik ga tegen niemand zeggen: 'Dat is niet realistisch.' Of 'Die liegt.' Je m'en fou. Als hij investeert in de groep en hij wil Pinocchio zijn,**

dan is hij Pinocchio. **Vond je het ook belangrijk dat ze gepassioneerd waren over hun personage? Het lag op verschillende niveaus. Er zijn mensen in de groep gebleven, zoals B. en C., omdat ze een immens goeie impact op de groep hadden, maar ze hadden niet de grootste rollen. Er zijn andere mensen die heel narcistisch waren. Maar doordat de groepsleden zo iemand wel zagen zitten en omdat hij goed speelde, is hij erbij gebleven. De selectie was heel vrij en organisch. In de groep heeft ieder personage dat erin is gebleven zijn eigen verhaal.**

Door te experimenteren in verschillende richtingen, genres en media, gaat Els Dietvorst met dit proces in tegen de segmentering van kunst, sociale wetenschappen en sociaal-artistieke projecten. De groep werkte niet in functie van een product, een langspeelfilm: Els gaf de Zwaluwen de mogelijkheid om eigen voorstellen uit te werken, zoals straatperformances, 'jukebox stories', gebaseerd op verhalen van buurtbewoners verteld in een lokaal café. Voor sommigen was dat verwarrend, maar dat is precies de sterkte van het project: de mogelijkheid om in verschillende richtingen te groeien, afhankelijk van de betrokken Zwaluwen, om zo de collectiviteit van het project te accentueren.

Omwille van hun sociaal-artistieke voorbeeldfunctie werden deze performances en voorstellingen van overheidswege opgemerkt door het departement Cultuur. Bert Anciaux, de toenmalige minister van Cultuur, introduceerde een tweetal jaar geleden een sociaal-artistiek subsidiekanaal om projecten te steunen die expliciet gericht zijn op de emancipatie van gemarginaliseerde groepen of individuen, via het stimuleren van culturele participatie en culturele competentie. Rik Pinxten haalt in zijn recente boek *De artistieke samenleving. De invloed van kunst op de democratie* echter aan dat een dergelijk exclusief subsidiekanaal getuigt van een categoriale aanpak, met als resultaat een verhoogde mate van uitsluiting uit de maatschappij.

De Zwaluwen kunnen aan dit segregerende systeem echter ontsnappen door in verschillende richtingen uit te vliegen. Wat uniek is aan hun proces, is dat typische sociaal-artistieke doelstellingen zoals emancipatie, culturele competentie en participatie niet de onmiddellijke focus van het project vormen. Hoewel deze doelen vaak bereikt worden, zijn ze niet de drijvende concepten achter het project. Volgens mij zijn het abstracte en ongedef-

inieerde begrippen als utopie, positieve energie en collectiviteit die Els en haar Zwaluwen inspireren om een uitdagend proces in gang te zetten. Els, met haar nooit aflatend enthousiasme en charisma, is het perfecte voorbeeld dat velen ertoe overhaalt hun angsten omtrent de toekomst te relativiseren door te geloven in dit collectieve project. Het is dit langdurig, flexibel en vitaliserend proces dat van het project een uniek gebeuren maakt. Zonder zich te richten op een specifiek beschreven product, zoekt het via collectieve praktijken naar een gedeeld moment. Via onderling overleg en experimenteren bouwen de Zwaluwen aan een coöperatief concept van het begrip 'auteur'. Op deze manier slagen ze er ook in een laagdrempelig project te creëren waarin onderscheiden categorieën en genres enerzijds, en verschillende identiteitsdynamieken anderzijds, worden overstegen. Daardoor wordt het concept van diversiteit geïmplementeerd, in plaats van een begrijpen dat gebaseerd is op uitsluiting of achterstand (cf. Pinxten). Om simplistische categorieën in vraag te stellen werd er veel geëxperimenteerd, wat niet altijd evident was.

(Zwaluw)

*We voelden het aan alsof we niet au sérieux genomen werden, alsof we marionetten waren die moesten meelopen in de groep, dat we eigenlijk ons ding niet konden doen. Op een gegeven moment voelden we ons als proefkonijnen. We hadden helemaal niet meer het gevoel in een film te spelen. **Proefkonijnen om wat te experimenteren? Het sociale aspect, de omgang met de anderen, met de buurt, de reacties daarop, terwijl wij gekomen waren voor de film.***

Collectieve voorbereidingen: het ontwikkelen van het scenario

Els en Orla Barry, de co-scenariste die reeds van het begin had meegewerkt aan het project, nodigden de Zwaluwen uit om hun eigen verhaal in te schrijven in het scenario. Het is indrukwekkend dat ze de Zwaluwen zover kregen om over zichzelf te schrijven, om te bevestigen dat ze wel degelijk verhalen hebben die ze kunnen delen met een publiek. Ze deden dit bovendien op een professionele manier. Volgens Pinxten is het een bepaald type professionalisme dat sociaal-artistieke projecten onderscheidt van bezigheidstherapie. Dat bestaat erin de codes van beide types van deelnemers proberen op elkaar af te stemmen, door te leren luisteren en verwoorden, en aan beide kanten te willen leren hoe en waar ver-